До спеціалізованої вченої ради Д.26.007.05
Національної академії внутрішніх справ
03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК
опонента на дисертацію Бурлаки Владислава Васильовича
на тему «Криміналістична характеристика та початковий етап розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дисертаційного дослідження. На сучасному етапі державотворення, розбудова стійкого фундаменту правової державності, що полягає у вдосконаленні функціонування інституту прав і свобод людини і громадянина, а також суміжних йому механізмів й органів є пріоритетним завданням .

Криміналістична характеристика та аналіз початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи загалом і незаконного позбавлення волі або викрадення людини, як одного з таких видів, зокрема, є питанням досить актуальним. Особливості початкового етапу досудового розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини активно досліджувались вченими в різних галузях права, проте фрагментарність таких досліджень, а також тривалий час з моменту їх здійснення логічно обумовлюють своєчасність та доцільність розробки наукового підґрунтя шляхів вирішення актуальних проблем у визначеній дисертантом тематиці. У той же час, незаконне позбавлення волі або викрадення людини, як вид злочинної діяльності трансформується з кількісного у якісний показник, про що зазначається у дисертаційному дослідженні та що обумовлює необхідність глибокого та комплексного надання криміналістичної характеристики відповідним діянням.

Наведена вище актуальність поставленої перед собою В.В. Бурлакою проблеми, демонструє високий рівень наукової актуальності, а також вимагає комплексного підходу в здійсненні криміналістичної характеристики всіх важливих елементів досліджуваного питання.

В.В. Бурлакою, було проаналізовано чинне нормативно-правове підгрунтя, що визначає засади проведення процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень уповноваженими суб'єктами на початковому етапі досудового розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини. Позиція дисертанта, має системний характер і знаходить своє відображення в положеннях, що виносяться на захист – власних пропозиціях щодо вдосконалення чинного законодавства у відповідній галузі права.

Дисертаційна робота виконана відповідно до Плану дій з реалізації

Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р), Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (Указ Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015), Рішенні Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні» від 06 травня 2015 р. (Указ Президента України від 16 червня 2015 р. № 341/2015 року), Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015), Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 р., відповідає Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років (наказ МВС України від 16 березня 2015 р. № 275), тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України № 454/2020).

Метою дисертаційного дослідження є розроблення, на основі теоретичних положень і криміналістичної характеристики, практичних рекомендацій щодо початкового етапу розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації є науково-обґрунтованими. В.В. Бурлака застосував всі необхідні для досягнення поставленої мети знання, що дозволило комплексно підійти до формулювання висновків і рекомендацій за результатами дисертаційного дослідження. Основну частину обґрунтування наукових положень складає: з'ясування стану наукових досліджень проблем незаконного позбавлення волі або викрадення людини; встановлення способів підготовки, вчинення та приховання цих злочинів; характеристика осіб, які їх вчиняють; розкриття змісту інших елементів криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини; виокремлення типових слідчих ситуацій, слідчих версій та формування програми дій слідчого на початковому етапі розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини; виокремлення особливостей взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами на початковому етапі розслідування цих діянь; з'ясування особливостей організації і тактики допиту, огляду, освідування, слідчого експерименту та пред'явлення за фактом учинення злочинів, передбачених ст. 146 КК України; розгляд питання про можливе використання спеціальних знань під час розслідування цих злочинів на початковому етапі.

Методологія дисертаційного дослідження, виходячи із поставлених завдань була влучно та вірно, що дозволило ефективно досягти поставленої

мети та виконати визначені завдання. На підставі аналізу дисертаційного дослідження, слід підкреслити, що високий рівень використання автором загальнонаукових та спеціально юридичних методів осмислення юридичних категорій, дозволив сформувати якісні проміжкові та основні висновки в дисертаційному дослідженні.

Під час дослідження застосовувались загальнонаукові та спеціально-наукові методи: *формальної логіки* – для детального вирішення поставлених завдань (розділи 1–3); *опису* – для визначення криміналістичних категорій, що характеризують незаконне позбавлення волі або викрадення людини та відповідне кримінальне провадження (підрозділи 1.2–1.4, 3.1, 3.2); *історико-правовий* – для розкриття еволюції поглядів учених на криміналістичну характеристику цих суспільно небезпечних діянь та проблеми їх розслідування (розділи 1–3); *порівняльно-правовий* – під час аналізу кримінальних процесуальних норм та наукових положень, що стосуються досліджуваної проблематики (підрозділи 1.2, 1.4, 2.2, 2.3, 3.1); *догматичний* – для тлумачення основних юридичних категорій та уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2); *системно-структурний* – при розгляді складових основ методики розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини (розділи 1–3); *статистичний* – для узагальнення результатів вивчення статистичних даних про злочини, передбачені ст. 146 КК України, результати їх розслідування, кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та судової практики (розділи 1–3).

Емпірична основа дослідження викликає особливу увагу та виражається в матеріалах власних досліджень В.В. Бурлаки, які сформовані на підставі: статистичних й аналітичних матеріалів МВС і Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2015–2020 рр.; результатів анкетування 163 слідчих Національної поліції України із Запорізької, Донецької, Київської, Кіровоградської, Луганської, Полтавської, Харківської, Чернігівської областей; узагальнених даних вивчення 90 матеріалів кримінальних проваджень та 64 судових рішень, винесених у період 2013–2018 рр., матеріали ЗМІ, а також досвід практичної роботи автора в органах досудового розслідування МВС (НП) України.

Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження, на мою думку сформульовані відповідно до вимог МОН України. *Об'єктом дослідження* є злочинна діяльність, пов'язана з незаконним позбавленням волі та викраденням людини, правовідносини, що виникають у зв'язку з виявленням таких суспільно небезпечних діянь та їх розслідуванням. *Предметом дослідження* є криміналістична характеристика та початковий етап розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків та рекомендацій. В.В. Бурлака, використав всі необхідні праці вітчизняних і зарубіжних вчених, що галузево чи комплексно здійснювали наукові дослідження у визначеній тематиці. Науково-практичний характер

дисертаційного дослідження уможливлює подальше використання його висновків і рекомендацій у законодавчій діяльності та практичній діяльності органів охорони правопорядку. Слід окремо підкреслити якість та обсяг опрацювання аналітичних, статистичних і емпіричних джерел, що дозволило автору критично висловлюватись, щодо окремих позицій учених, а також комплексно та системно аргументовувати власне бачення.

Слід зазначити, що В.В. Бурлаці вдалося підкреслити актуальність досліджуваної проблематики також з точки зору сьогодення, з урахуванням суттєвих зовнішніх військових і внутрішніх соціальних загроз інституту прав і свобод людини і громадянина.

У першому розділі **«Наукові основи формування криміналістичної методики розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини»**, автором проаналізовано: стан наукових досліджень проблем криміналістичної характеристики та початкового етапу розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини, що дозволило констатувати відсутність ґрунтовних комплексних досліджень у відповідній галузі; способи незаконного позбавлення волі або викрадення людини; осіб, які вчиняють незаконне позбавлення волі або викрадення людини, та потерпілих, що полягає у наведені криміналістичного портрету кримінальних правопорушників цієї категорії, а також розкритті сучасних тенденції вчинення зазначених діянь; інші елементи криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини, що виражаються у типових слідах, відомостях про місце, час, обстановку вчинення злочину, що в поєднанні з іншими елементами криміналістичної характеристики цих злочинів дозволили сформувати загальне уявлення про кримінально-протиправні діяння цієї категорії та спрямувати досудове розслідування в найбільш ефективному напрямі.

У другому розділі дисертації **«Організація початкового етапу розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини»**, автором досліджено: типові слідчі ситуації, слідчі версії та програми дій слідчого на початковому етапі розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини; засади взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами під час розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини, що дозволило охарактеризувати етапи взаємодії (початковий; основний; заключний).

У третьому розділі дисертації «**Проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини**», автором опрацьовано питання: проведення допиту, огляду, освідування та пред'явлення для впізнання як невідкладних слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини», що дозволило розкрити процесуальні й тактичні особливості відповідних слідчих (розшукових) дій, а також обґрунтувати необхідність проведення негласних слідчих (розшукових) дій; використання спеціальних знань під час розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини, на підставі аналізу кримінальних процесуальних

особливостей використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні незаконного позбавлення волі або викрадення людини у формі залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій (огляду місця події, предметів та документів, обшуку, аналізу інформації з вилучених мобільних телефонів та комп'ютерної техніки) та призначення відповідних судових експертиз (фоноскопічної, звуко- чи відеозапису, біологічної, молекулярно-генетичної, судово-медичної, психологічної).

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і рекомендації впроваджені та використовуються у нормотворчій діяльності, науковій діяльності, освітньому процесі та практичній діяльності, що підтверджується: довідкою Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 09 жовтня 2018 р. № 04-18/8-1812); особистою участю в розробленні законопроєктів № 2689 від 27 грудня 2019 р., № 1009 від 29 серпня 2019 р., № 2734 від 14 січня 2020 р.); актом Головного слідчого управління Національної поліції України від 31 грудня 2020 р.); актом Національної академії внутрішніх справ від 26 лютого 2021 р.); актом Національної академії внутрішніх справ від 01 лютого 2021 р.).

Повнота викладення положень дисертації та в опублікованих працях. Ключові положення дисертації, висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і міжвузівських науково-практичних і науково-теоретичних конференціях, круглих столах і семінарі, а саме: «Криміналістичне забезпечення розслідування та розкриття злочинів» (Київ, 26 лютого 2010 р.); «Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П. П. Михайленка)» (Київ, 24 вересня 2010 р.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (Одеса, 8 жовтня 2010 р.); «Юридична наука: політичні, економічні та соціальні витоки сьогодення» (Київ, 29–30 жовтня 2010 р.); «Роль права у забезпеченні законності та правопорядку» (Запоріжжя, 22–23 листопада 2010 р.); «Правове і криміналістичне забезпечення розслідування окремих видів злочинів: сучасний стан, міжнародний досвід та перспективи розвитку» (Київ, 30 листопада 2010 р.); «Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (Харків, 23–24 лютого 2011 р.); «II Всеукраїнські наукові читання з кримінальної юстиції, присвячені пам'яті професора В. П. Колмакова» (Одеса, 18–19 березня 2011 р.); «Современные тенденции развития криминалистики и судебной экспертизы в России и Украине» (Белгород, 25–26 марта 2011 г.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (Одеса, 28 жовтня 2011 р.); «Взаємодія слідчого зі спеціалістами експертних підрозділів ОВС у ході дослідчої перевірки: проблемні питання» (Київ, 23 грудня 2011 р.); «Актуальні проблеми виявлення та припинення злочинів» (Київ, 27 листопада 2014 р.); «Актуальні питання теорії і практики криміналістичної науки» (Київ, 23 січня 2015 р.); «Актуальні проблеми досудового розслідування» (Київ,

05 липня 2017 р.); «Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи» (Київ, 24 листопада 2017 р.); «Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків» (Київ, 14 листопада 2019 р.); «Теорія та практика судово-експертної діяльності» (Київ, 27 листопада 2019 р.); «Актуальні проблеми досудового розслідування та судового розгляду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, шляхи їх вирішення» (Київ, 19 червня 2020 р.).

Дотримання академічної доброчесності. Матеріали дисертаційного дослідження є власним дослідженням автора в контексті заявленої тематики. Використані позиції, результати та інші наукові здобутки інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що вказує на дотримання принципів академічної доброчесності.

Важливість для юридичної науки, одержаних автором дисертації результатів. Враховуючи комплексний підхід до виконання дисертаційного дослідження, значну кількість проаналізованої літератури, статистичних даних й емпіричних матеріалів, а також визнаючи значний науковий внесок В.В. Бурлаки у наукову розробку теоретичних та практичних засад у відповідній галузі, слід звернути окрему увагу на можливі не доопрацювання, що містить дисертаційне дослідження.

1. Автором у всіх підрозділах зазначається про необхідність нормативно-правового врегулювання окремих прогалин, що негативно впливають на функціонування інституту досудового розслідування злочинів у сфері незаконного позбавлення волі або викрадення людини. Про «необхідність внесення законодавчих змін до КПК України, передбачивши положення, якими регламентується порядок здійснення примусового освідування, а також надання можливості провести за добровільною згодою особи здійснення освідування на підставі постанови слідчого, прокурора», зазначається також у науковій новизні дисертаційного дослідження (с.22).

У той же час, звертаючи увагу на наявні пропозиції з цього питання, що виражаються у публікації тез-доповідей на теми законодавчого вдосконалення діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України (ст. 11, 12), остаточну крапку в цьому питанні поставила б розробка дисертантом проєкту Закону України з відповідного питання.

2. В межах дисертаційного дослідження загалом та під час аналізу типових слідчих ситуації, формування слідчих версій та програм дій слідчого на початковому етапі розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини в підрозділі 2.2. було проведено авторське соціологічне опитування слідчих Національної поліції України, щодо основних положень криміналістичного версіювання на початковому етапі досудового розслідування, а також інших елементів криміналістичної характеристики початкового етапу досудового розслідування відповідних злочинів (с.122).

На мою думку, ще більш комплексно охарактеризувало б відповідне питання дослідження думок і позицій слідчих органів безпеки, Державного

бюро розслідувань, а також оперативних співробітників, що безпосередньо й виконують доручення слідчого в досудовому розслідуванні.

3. В роботі слушно наводяться результати соціологічних досліджень. Одним із показників, що суттєво впливає на відображення об'єктивної інформації є наступне «Під час розслідування цих злочинів стан взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами 63,5 % респондентів оцінює добре, 25,3 % задовільно та 12,2 % – незадовільно» (с. 198). Проте, визнаючи комплексність та значний обсяг проведеного дослідження, більш глибоко охарактеризувало б дану проблему з'ясування в чому саме полягає незадовільність взаємодії з оперативними підрозділами, а також можливе написання практичних рекомендацій, що сприяли б врегулюванню цієї проблеми.

У той же час, висловлені зауваження мають дискусійний, уточнюючий і не принциповий характер, що в результаті не впливає на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, що є завершеним науковим дослідженням, котре формує низку науково-практичних положень, щодо оптимізації функціонування інституту досудового розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини та надання відповідної криміналістичної характеристики.

ВИСНОВОК

Дисертація на тему **«Криміналістична характеристика та початковий етап розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини»**, що подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук , спеціалізація 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність є завершеним оригінальним дослідженням, що в повній мірі відповідає вимогам пунктів 9,10,11 Порядку присудження наукових ступенів затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а його автор **Бурлака Владислав Васильович** заслуговує на присудження йому ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Офіційний опонент:
Начальник 3-го науково-дослідного відділу
науково-дослідної лабораторії проблем правового
та організаційного забезпечення діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України **Валентина ДРОЗД**

10.04.2021

Підпис Дрозд засвідчую
Заступник керівника ДНДІ МВС України